

A KOLOZSVÁRI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM APÁCZAI UTÁNI DIÁKJAINAK NÉVSORÁBÓL*

— Részlet —

A kolozsvári református kollégium levéltárában őriztem az alább megnevezett kéziratos könyvet: Leges — collegii — reformatorum — Claudiopolitani — Renovatae — Seniore — Michale Lator — Anno MDCCXXXVII. — Mense Septembri — Per Stephanum Páldi — p. t. Civem Collegii.

Az iskola törvényeinek felsorolása után a törvényeket aláírt diákok névsora következik: Nomina — Studiosum — collegii Claudiaci — ab Anno Domini MDCLXVIII. — Praesidentibus Viris, Cl. Domino Steph. Tholnai, et — Cl. Dno Steph. S. Pataki, — Studentium; Quibus Ao — 1684. Die 23. April. adjunctus est Cl. D. Samuel — Szath. Némethi Lingvarum Professor. etc.

(E címzés után a subscribált tanulók névsorát találjuk az 1668. évtől egészen 1817-ig bezárólag. A névjegyzéket azután a jeles tudós Török István kollégiumi igazgató az intézet 1905—06. tanévi értesítőjének függelékeképpen 94 lapon kinyomtatva kiadta, csakhogy nagyon valószínű, hogy a szöveg másolását valamelyik tanítványára bízta, s ezért közleménye meglehetősen sok hibával: kihagyásokkal, ismétlésekkel, elírásokkal s fölösleges kiegészítésekkel van tele. Mindezek miatt nem tartottam fölöslegesnek az egész szöveget az eredetivel összehasonlítva átjavítanom. (Az eredetiben levő rövidítéseket fel sem oldottam, mert hiszen a gyakorlott kutató azt úgyis meg tudja cselekedni, s ezen kívül közleményem szövegét sem óhajtottam ezzel is megnövelnem.)

Magáról a feldolgozott eredetiről szólva, megismétlem, hogy már ez maga is másolat egy, hihetőleg összerongyolódott, avagy penész miatt szétmálló könyvről, amelynek tartalmát azután a seniori diáktisztséget 1737. április 30—1738. október 3-ig betöltő Lator Mihály megbízásából Páldi Szé-

* Az alábbi lerövidített bevezetőt és mintegy másfélszáz tételt egészen önkényesen szakítottuk ki Herepei János nagy terjedelmű munkájából, igazán csak mutatóványként. A terjedelmi okokon kívül azért se vállalkozhattunk nagyobb részlet közzétételére, mert adattárunknak mégsem lehet célja a XVIII. századra is áthúzódó iskola-történeti forrásanyag teljes publikálása. Jó lenne, ha pedagógiatörténettel foglalkozó kutatóink, intézményeink módot találnának — a magyar nyelvterület sok más régi iskolája mellett — a kolozsvári kollégium Apáczai utáni másfél századából is ennek a fontos forrástípusnak — teljes anyakönyveknek — a modern kritikai feldolgozására, közreadására. — Szerk.

kely István, a hollandiai egyetemeken tanult kiváló nyomdász még kollégiumi diák korában, 1737-ben lemásolta. Meg kell itt jegyezni, hogy Páldi kolozsvári születésű és nevelkedésű lévén, másolatában következetesen alkalmazta az itt is közhasználatos ún. városi „a”-zó nyelvjárást. Török István ezt legtöbbször helyesbítette, közleményünkben azonban változtatás nélkül hagytam.

A névsorban a nevek felsorolása Pataki István professzorrrá történt kirendelésének idejétől: 1668-tól kezdődik. Vajon ezt megelőzőleg volt-e korábbi névsor is, nem tudhatni, minthogy az Apáczai-albumban a tanulók névsora számára üresen hagyott lapok csak azt jelentik, hogy a fiatalon elhunyt és magát agyondolgozott professzornak nem volt érkezése, hogy még azokat is teleírja.

A Páldi által másolt névsor használatát különben nagyon megnehezíti, hogy — a XVIII. század legvégétől eltekintve — sehol sem tüntet fel semmiféle időpontot, ezért igyekeztem tehát a tanulókra vonatkozó minden felkutatható adatot összegyűjtenem, hogy az egyes diákok alakja könnyebben beállítható legyen a múlt idők történéseibe. Természetes, hogy ebbe nincsenek mind beleiktatva az egykor még rendelkezésemre állhatott források ide illő tételei sem, hiszen három és fél évtizeddel ezelőtt még nem gondolhattam arra, hogy egyszer csak meg fog szakadni minden gyűjtési lehetőségem. Megkezdett munkámat tehát azoknak kellene tovább folytatniok, akik ma is hozzáférhetnek a még kimerítetlen forrásokhoz, mint például a „Liber expeditionis alumnorum”-nak a XVIII. század második évtizedében kezdődő bejegyzéseihez, valamint az Apáczai-albumban a patrónusok és azok pártfogoltjainak jegyzékéhez. Lényeges ugyanis azt is tudnunk, hogy különösen Bánfi Dénes és Teleki Mihály utódaira átszálló kötelezettségét élvező kolozsvári, enyedi, vásárhelyi, udvarhelyi alumniuma kiknek tette lehetővé a tanulást, minthogy a Habsburg-uralommal beköszöntött súlyos idők nagyon sok más tanulmányi segély alapjait tették tönkre.

A feldolgozott névsorról szólva, meg kell említenem, hogy e Nomina studiosorum-on kívül van még egy vele egykorú, de elsődleges, sőt valamivel gondosabb másolat is, csakhogy ennek írását valószínűleg a másikkal egy idő tájban, vagyis 1737 táján egészen félbehagyták. Itt-ott helyesebb adatait az általam készített összeállításban külön megjegyzésként felüntettem. E két névsoron kívül a sepsiszentgyörgyi volt Székely Nemzeti Múzeumban találtam egy (21/887. d. jelzésű) kéziratos könyvecskét, 5/B. levelén ilyen címmel: Nomina Clarissimorum, nec non Reverendorum Juvenum ac Humanissimorum Synmistarum quibuscum Sub efflugia 7. Annorum in Illustri Coll. Claudiopolitano Reformatorem Svave ac Placide temporis cursum mei absolvissem. Az ismeretlen nevű vendiák valószínűleg 1723 táján 163 nevet írt össze, amely sorozatot másolatomban pótlékként magam is beiktattam.

De most arról is szólnom kell, hogy az elmúlt évtizedek történetkutatói abban a téves hitben voltak, hogy az egyes iskoláknak fennmaradt tanulónévsorai az intézetek összes növendékeinek nevét tartalmazzák, ám-bátor némelyek mégiscsak sejtették, hogy a gimnazisták, vagyis a hat osztályos tanulói, vagyis a classisták külön csoportot képezve, még az iskolai törvények aláírására sem voltak kötelezve, de ha elvégezték az osztályokat, s tovább szándékoztak tanulni, letették a megkívánt vizsgát, ekkor azután

diákká, vagyis studiosussá lettek. E diákok pedig két csoportra oszlottak, ún. a szegényebb sorsúakra, akik reá voltak szorulva az intézeti ingyenes bennlakásra, az ingyen kapott cipóra s a jóltevők alumniumára. Ezek voltak tehát az alumnusok, akiket kötelezték az aláírt iskolai törvények. Ezeknek a nevét tartalmazzák a fennmaradt névsorok. A másik csoporthoz az ún. publikusok soroltattak. Ezek künn laktak a városban, maguk vagy hozzá tartozóik gondoskodtak ételmezésükről s egyéb ellátásukról, házi nevelésükről szüleik, avagy pénzen fogadott magántanítóik által. A publikusok tehát főrangúak, nemesek vagy jobb módú polgárok fiai voltak. A református iskolákban róluk — tudtunkkal — soha senki sem vezetett semmiféle nyilvántartást. Csak a kolozsvári unitárius kollégiumról tudjuk, hogy ott „Szekundánusok”-nak nevezett publikusoknak is voltak írott törvényeik, tagjaikról azonban náluk sem maradt fenn semmiféle névjegyzék. (Gál Kelemen. II., 322—331.)

A kolozsvári református kollégium diákjainak sorába szerettem volna nemcsak az alumnusok, de a publikusok nevét is összegyűjteni, ámde addig az sehogyan sem sikerült, amíg nem a véletlen 1933. augusztus 12-én részbeni segítségemre nem jöve, a kollégium nagykönyvtárának egy bebeszkázott zugában 137 példány egyleveles kártát, jó részben eulogiumot találtam, amelyeken a többek között egynéhány publikus által szerkesztett vers is volt kinyomtatva. Ezekhez válogattam azután a Farkas utcai templomban őrzött néhány temetési kártán is fellelt publikusok nevét. Így főképpen e két forrásból összeszedett ifjak nevét külön megjelöléssel most már beoszthattam az alumnusok rendjébe.

A diákok e sorozatában még egy, nem lekicsinylendő pontra is fel kell figyelünk, arra ugyanis, hogy a haladó szellemet nemcsak a mégis valamicskével jobban javadalmazott prédikátoroknál és professzoroknál kereshetjük, hanem nézzünk szét a sok nyomorúsággal küzdő iskolamesterek között is. Igaz, hogy erre határozott példát egyelőre csak egyetlenegy tudok bemutatni: Diószegi István 1670. esztendőbeli désaknai rektort, aki még a szószezből is valószínűleg coccejusi elveket vallott, ami miatt semigenerális synodus is ítélkezett felette (ld. alább 5. sz. alatt). Nevének megemlékezésével egyidejűleg fel kell tenni azt a kérdést is, hogy vajon a jövő esztendőkre nem marasztott, vagy más okból eltávozott sok iskolamester mindenikének csupán csak hanyagságuk, vagy részegeskedésük volt-e az orthodoxia előtti bűne? Én kétlem.

1. Senior. Petrus Gidófalvi Ductus ad pastorem Czegeinum.

Róla, mint Apáczai tanítványáról, az Adattár II-ben már szólottunk. Itt még megállapítjuk, hogy a diáknévsor közvetlen kezdete előtti időben: 1667. január 14-én is már senior. Ezt bizonyítja az a kérelem, amelyet a benne meg nem nevezett diákfőnök az egész tanulóserg nevében Teleki Mihályhoz, mint „bizodalmas Patronus Uruk”-hoz intéz, kérve, járjon közbe a fejedelemnél, hogy Tolnai István professzorukat ne tétesse át az udvarhelyi papságra. A kérelemre nyomott pecsét képe: kartussal körülvett oválisban könyökben hajlított kar valószínűleg irattekercset tart. Felette: P D G betűk. (OLT; néhány szövegbeli eltéréssel a PrK. 1891. 15. lapon is közölve, csak hogy a pecsétről nem tesz említést.) E betűk tehát Gidófalvi D. Péter nevét jelölik.

2. Contr. Paulus K. Vásárhelyi ductus ad rectoratum Felső Bányainum. 1668-ban alumnus (Apáczai-album), ugyanakkor contrascriba is.

Kovács Gusztáv: A felsőbányai ref. egyház és iskola története c. cikkében Vársárhelyi nevét nem ismeri. (SpFüz. 1866. 300.)

3. Stephanus Sz. Jobi Rector Gyalaiensis.

(Török közleményéből kimaradt!)

Az Apafi-javak ügyében a nagysajói uradalomról tartott tanúvallatás 1724. XI. 11-én 5 dési és 1 málomi nemes embert hallgatott ki, közülük az egyik „Nobilis Stephanus Nagy al[ia]s Sz. Jobi de dicto oppido Deés A(nn)or[um] circiter 51. ... nehaj üdvözült édes atyám lévén az néhai Mgos úrnak Kemény János uramk eo Ngák egy néhány esztendőkhig papja.” (SzNM. Apor-levéltár B./XXVIII./1.) NB. Apafi Miklós feleségének: Teleki Annának volt második férje ez a II. Kemény János. Tehát id. Szentjóni István Nagysajón volt pap. Lehetséges, hogy a gyalui rektorságból közvetlenül hozatott ide.

(Lásd még H. J.: A gyalui iskola régi mesterei. 3.)

4. Senior, Petrus Selyki academias tentavit visitare ao 1671.

1669. IV. 17. mint Teleki Mihály alumnusát húsvéti legátusként küldik udvarába. (OLt.)

1671. III. 21-én Sátoraljaújhelyről levelet intéz Teleki Mihályhoz, mint patrónusához, hogy Husztról jöve, innen több társával II. 22-én indulnak Késmárkon keresztül Boroszló irányában. (Teleki M. levelezése. V, 485.)

1671. VI. 25. Utrechtben beiratkozik. (Segesváry L.)

1672. VII. 3. Marburgban beiratkozik. (ItK 1955.)

1674. III. 20. Marburgban disputációt ajánl patrónusának: Teleki Mihálynak. (RMK III, 2669: „De sapientia”)

1674. VI. 11. Teleki Mihály címeres postálkodásának diáriuma szerint: „Indult el az Ur[am] Sz. P.-ről az Asz[ny]al eo kgluel, cum psen(tibus) Ver Mihaly Pung-racz Marton, Selyki Peter Köpeczi Jan(os) Urakkal Kapi György ur[am] Ngsa Leanya Lakodalmara Aranyra.” Tehát Teleki és felesége Uzdiszentpéterről két főemberrel és Selyki Péter udvari papjával, valamint az Apáczai-tanítvány s erősen Descartes-követő Köpeczi János fejedelmi udvari orvossal útbá indult Kapi György fejedelmi tanácsos leányának lakadalmára Aranyra. (SzNM kéziratárca-ban volt.)

1675. I. 1. újesztendő napján „Selyki Vram Praedicalott.” (Uo.)

1679. IV. 29. mint Teleki Mihály udxvari papjának disputációt ajánl Zilahi István. (RMK III. 2992.)

1679-től újtordai pap, majd egyhm.-i jegyző. (Névkönyv 1867. 11.)

1688. október 26-án Radnóton keltezett levelében írja Pataki István professzor Teleki Mihálynak: „Nem tudom uram, ha hallotta legyen-e, hogy szegény Selyki Péter uram megholt, kit a másik vasárnap temetnek el, ha ugyan ki kell bontakozni Bányáru! Miskolci uramnak (a mint ő keglme Tordára Selyki uramhoz írta betegségében) jó volna ő keglmét oda collocálni, ha jobb hely nem találtatik.” (PrK. 1888. 230.) Selyki tehát Tordán, még pedig bizonyosan Új-Tordán volt lelkipásztor, minthogy ifj. Dadai János itteni prédikátor 1878-ban halt meg. (PrK. 1873. 37.)

5. Stephanus Diószegi ductus ad rectoratum Desiensem.

Apáczai-album szerint (54): 1667-ben Bánffi Dénes tanácsúr alumnusa.

Lásd még H. J.: a dési ref. iskola igazgatói és tanítói c. kny-ot, amde onnan Diószegi neve alighanem törlendő az alábbi adat alapján, hacsak két külön szolgálati helyét is fel nem tételezzük.

Kádár József: Szolnok-Doboka vm. nevelés- és oktatásügyének története (Deésen, 1896. 252. lap) szt: Diószegi István désaknai rektort az ev. ref. egyház tiltotta elvek hirdetése s más bűneiért az egyház bevádolta s ítélet végett a széki egyházkerülethez (illetve egyházmegyéhez) tette át, amely 1670. június 12-én a buzai partialison a következő ítéletet hozta, pontonként felelve a vádoló egyháznak: „1. Scandalumjáról a ecclesiát reconciliálja, melynek modusa ilyen: Predikáljon az templomban és deploratiojával offendientomjait amovealja, hogy mind hirtelenségből, ifjúi erőtelenségből történt esetit senki ne kövesse, sőt mind előtte járónak illendő tisztességet tégyen. Tanítójának (vagyis papjának) nem hogy ellene rugódozna, sőt mint Istennek szolgáját hallja, őt tiszteli és vele együtt vétkes cselekedeteiről Istennek tanítóját egybeket is kövessen megh. 2. Semmi újítást a bevett régi tudományon kívül ne hintegessen, sem publice, sem privatim. In riti-

- bus mostani szokásunkból semmit nem recedeal. 3. Semmiképen praedicatorát nem traduccallya s mások szívét is nem commovallya ellene. 4. Honnan valami gyanúságh származnék, az asszonynépek közzül senki házat ne gyakorollya. 5. Dio-cesisitől senioratul fűgh és ellenünk semmiben nem ingadoz. Ezekben, ha mit renovalna tisztességteknek, kimenetele legyen functiójából Tiszteletes praedika-tori társaságok törvénye által, melyről subscriptiója is testalni fogh.” Kádár fel-tételezése szerint Diószegi a coccejusi elveket vallotta s ezért — úgy látszik — hi-vatalát oda is hagyta. (Nagyon valószínű, hogy e józan felfogású és bátor ifjú hit-elveit illetőleg Kádárnak igaza van, hiszen nem régóta hozott a kolozsvári kol-légiumból, ahol Pataki István, Coccejus tanításait követő professzor volt a tanára.)
6. Georgius Kriszbai.
1714. V. 27-én gálfalvi ref. prédikátor, nemes személy. (ENM Lt. kilyéni Szé-kely-család levéltára. Daday István szíves közlése szerint 1930-ban.)
7. Stephanus Szathmári ductus ad pastorum Keresztur Sylvanis.
8. Andreas Vezekényi ductus ad pastorum Bethleniensem.
Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus.
1677. Bethlenben pap. (Szolnok-Doboka vm. monogr. II. 185.)
9. Ioannes Papoltzi ductus ad pastorum Szamosfalv. et Apahid.
1675. VII. 8-án Papolczi János pusztakamarási prédikátor. (ENM Lt. Kemény-család levéltára. Daday István szíves közlése szerint 1930-ban.)
10. Ioannes B. Horvati ad academias iter suscipiens defuncti Bernae.
Apáczai-album szerint 1668. alumnus: Johannes Horváthi promotus cum lau-de in academias Belgicas a Spectabili Dno Dyonisio Bánfi supremi collegii hujus Patronus.
1672. III. indul akadémiákra (Adattár II. 61—62. Ugyanott további részletek is!)
1672. XI. 11. Pápai Páriz Ferenc naplója szerint: „Marpurgum Cattorum, ahol békével találtam a magyar atyafiakat, úgymint: T. Eperjesi Mihály, Horváth Já-nos, Selyki Péter, Pataki István uramékat, kik Hollandiából szaladtak volt, ki, a gallus harczolván a belgákkal, győzelmet is sok várain vevén.”
1673. II. 8. „jöttünk ki szekeren Marpurgumból hárman: Horváthi János és Veresegyházi Tamás urammal Giessaba estvére, ott várván bennünket a Prussus barátunk.” (ItK 1892: 398, 499.)
1673. II. styl. vet. 8. (Pataki István naplója szerint.) D. Horváthi, Veresegyházi Basileam; D. Papai vero Heydelbergam professi. (TT 1887: 145.)
1674. V. 4-én Baselben üdvözlő verset ír Veres-egyházi Tamás teológiai dok-torrá avatására. (RMK III, 2647.)
1674. V. 9-én Pápai naplója szerint: „Adott T. Horváthi Békés János uram 23 tallérokat külsőn szükségemben Bernben.” (ItK 1892: 501.)
1674. V. 16-án Baselban üdvözlő verset ír Kállai Kopis János vitatkozásához. (RMK III, 2644.)
1674. VII. 18-án Bernből üdvözlő verset küld Pápai Páriz Ferenc orvosdok-torrá avatási értekezéséhez. (RMK III, 2649.) Megjegyzendő, hogy időpont köze-lebbi megjelölésében sajtóhibának kell lennie, mert ekkorra Horváthi már halott volt.
1674. VI. Bernben meghal. (Bod Péter — Hvngrvs Tymavles Contivatvs. 84.)
1674. VII. 11. Pápai Páriz szerint: Horváthi Békés János peregrinationis meae Germanicae comes meghal. (ItK. 1892. 502.)
- Horváti Jánosnak említett peregrinus életéről bizonyosan sok újat tudunk majd meg kéziratnaplójából, amit Bázelen őriznek. (Említi: Szalay László M. Acad. Ért. 1855: 379—380.; Dezsényi Béla: Magyarország és Svájc. Bp., 1946. 69.). E naplót a szégedi adattári sorozat számára Zsindely Endre készíti sajtó alá.
11. Michael Torjai hic defunctus.
12. Josephus K. Vásárhellyi satisfacit.
13. Joannes Bánya factus claviger Újváriensis.
(Vagyis a szamosújvári várban.)
14. Stephanus Türkösi discessit Debretzinum clam.
Debreceni koll-ban: Stephanus Türkösi. Anno Domini 1670. 21. februarii. Rec-tor Bihariensis. (Thury E. II. 140.)

15. Stephanus Szenczi honeste Enyedinum migravit.

Apáczai-album szt: 1668-ban alumnus.

1669–1670. Szentsi Istvan az Parvisták Classicus Praeceptorának négy Cantora fl. 24. (Hosz Pál és Szathmári János kolozsvári ref. quártások számadás-könyve. 15/B. lev.)

1677. V. 6. „Mentek el Szenczi Ur[am] az Urfiual eő kgkl ... Gyeöngy Viragot szedetni.” (Teleki Mihály udvarának postálkodási diáriuma szerint, amely a SzNM-ban volt. Szenczi tehát Teleki Jankónak alighanem Eölyveösi utáni magántanítója volt.)

16. Joannes Bagosi discessit Patakinum.

Sárospataki koll.-ban: 1668. Johannes P. Bagosi. 8. Februarii Rector Hetzeiensis. (Et 1945: 101.)

17. Stephanus Fagarasi ductus ad rectoratum Szekiensem.

18. Stephanus Zilahi ductus ad pastorum Dodradum.

I. névsor szerint: a koll.-ban senior; Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus. Az is megjegyzendő, hogy Dodrád falu nincs, hanem alighanem a Kolozs megyei Dedrádról van itt szó.

Talán azonos az 1650 k. született, 1677-ben peregrinációra indult, coccejánus íróval; de ez nem vlz., vö. alább 125. sz.

19. Nicolaus Markosfalvi ductus Gyalainum pro rectore.

Kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában őrzött könyv bejegyzései: B. Nagy Ari P: Eccl. Varad ms. — Liber Collegii Claudiopolitani. — Jure possidet Nicolaus Markusfalvi. A. 1673. (Könyvtári jelzése: M. 7. volt.)

Uo. Ex libris Stephani Pauli. Successit Nicolao Markusfalvi. A. 1673. (Könyvtári jelzése: P. 31.)

Teleki Mihály alumnusa, az Apáczai-album szerint (56. l.); később Désen volt rektor, ahol halálásáig közben vízbe fulladt.

(Lásd még: H. J.: Gyalui isk. 3.)

20. Stephanus Erdélyi satisfacit, ductus ad rect. B. Hunyadien.

A kollégiumban Teleki Mihály alumnusa volt. (Apáczai-album. 56.)

21. Mikhael Debreczeni honeste ivit Rivulinum.

1669. Michael Debreczeni satis fecit honeste. (Thurzó F.: A nagybányai ev. ref. főiskola 191.)

22. Stephanus M. Vásárhelyi satisfacit.

Bod Péter (Smirnai szent Polikárpus) szerint: M. Vásárhelyi István püspök 1647-ben Marosvásárhelyen született. Apja: Karancsi Miklós fejedelmi szolgálatban álló tanult ember. M.-Vásárhelyi „tanulását elsőben folytatta a' Kolo'svári, már akkor elhíresült Nemes Kollégiomban. Annakutána, a' Tsernátoni Pál' és Dé'si Márton' nagy híre el-vonta őtet az Enyedi Mu'sák szállásokra.” Ebből tehát az következne, hogy Apáczainak is tanítványa kellett volna legyen, ámde az a Vásárhelyi István, aki 1658. május 20-tól volt itt az elementaristák praeceptor, Kézdivásárhelyről írta magát. (Adattár II. 609.)

Külsőországokba 1677-ben indult. Ebben az esztendőben a Hollandiában tanuló diákok Osdolai Kun István kükkölői főispán, patrónusuk halálára gyászverset írt, Utrechtben nyomtatásban kiadták. E versszerzők között ott van M. Vásárhelyi István neve is. Zoványi cikkei szerint Rácböszörményi János halálára írt verset ez évben.

1678. augusztus 1-én Stephanus Vasarhelyi Transylvanus (a Bod Péter tudósításánál 6 évvel fiatalabbnak, vagyis 25 esztendősnak beiratkozott diák) az egyetem filozófiai karára vették fel magát Leydában. (Archiv N. F. XVI. 216.)

1678 szeptemberében, tehát egyhónapi tartózkodás után Franekerában mint Stephanus Maros-Vásárhelyi Transylvanus-Hungarust már a teológusok között találjuk. (TT 1886: 796.)

Bod szerint: hazatérése után a marosvásárhelyi iskolához rendeltetett rektorul, ahonnan Radnótra vitetett prédikátornak. Ezzel szemben a marosi egyházmegyének történeti leírása azt állítja róla, hogy először Harasztkereken volt pap 1700 körül, s innen ment Mezöbándra. (Névkönyv melléklete 1905. XVI. lap.) Bod szerint azonban Radnótról Vajdahunyadra távozott 9 esztendeig tartott ottani szolgálata után, bár Bándon és Harasztkereken is volt lelképásztor. Ezek után

Küküllővárra került, ahonnan 1720-ban (Zoványi cikkei szt. 1710-ben) vitetvén Enyedre, itt azután nemcsak papságot, hanem esperességet és generális nótáriusságot is viselt. Kolosvári István püspök 1717-ben elhunyván, utána a papság Vásárhelyit óhajtotta volna, ámde a főkonzisztórium tagjai — Bod szerint — ennek ellene mondtak, aminek egyik oka Vásárhelyi „kemény darabos beszéde, 's szókimondó Ember lévén, minden személyj válogatás nélkül, akár Fő-Embernek, 's akárkinek úgy mondotta-ki a' dolgot, a' mint értette; a' mely sokaknak nem tetszett. Némely kemény és fontos szavai forognak ma-is az Embereknek szájokban.” Ezért tehát nem őt, hanem Soós Ferencet választották püspöknek, akinek halála azonban már 1720-ban bekövetkezvén, utána mégis csak Vásárhelyi nyerte el a főpásztori tisztséget. Meghalt 1728-ban 81 esztendőskorában. (Smirnai Szent Polikárpus 166—170.)

23. Andreas Galambfalvi discessit clam infamis.

24. Michael Székesi cum venia discessit.

25. Daniel Halmágyi satisfecit, ductus ad rect. Szentlászlaiansem.

26. Andreas F. Zilahi satisfecit, ductus honorifice pro rect. Biharin.

1676. IX. 9. mint Alumnus Collegii Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: RMK I, II. kötetéhez 9.)

Zilahi F. András az Apáczai-album szerint (56. lap) Teleki Mihály alumnusa, majd Désen rektor.

27. Stephanus Hunyadi satisfecit factus minister magnifici Seredi.

Kádár J.: Szoln.-Dob. nevelés-tört. szerint: 1681-ben Borsáról Kaplyonba rendelték egy évre, minthogy „nem odavaló”, Hunyadi Istvánt pap-tanítónak. (297. lap.)

28. Senior, Joannes Roszgoni satisfecit, tandem academias visitavit.

Apja: Rozgonyi Sutoris János k.-vásárhelyi, n.-enyedi, ótordai akademikus pap, esperes.

Az apáról ld. Adattár I. 485—488. — ahol azonban helyesbítendő az önéletírás megsemmisülésére vonatkozó közlés: a kézirat megvan Kolozsvárt, s újabban kiadásra készítette elő Tonk Sándor. Az önéletírás alapján talán a fiú korai életszakaszának homályos pontjai is megvilágosodnak. (Így pl. születési ideje, ami a leydai beiratkozás adata alapján 1653 lenne, Zoványi cikkei szerint viszont 1648. január 29-én született.) Az azonos nevű két személy — apa és fiú — adatainak pontos szétválasztása is szükséges: addig nem tudjuk bizonyosan pl., hogy melyikük írt és adott ki magyarázatot a Heidelbergi kátéről stb.

Rozghoni P. János 1669—70. praeceptor cl. poeticae; évi javadalmazása 40 m. frt. (Ref. quártások számadáskönyve. 15/B. lev.)

Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus.

1676. XI. 5. Utrechtben beiratkozik. (Segesváry Lajos. 21.)

1678. III. 23. Leydában mint 25 éves teológus iratkozott be. (Archiv. N. F. XVI. 216.)

1678. III. 25. Leydában disputál. (RMK III, 2989.)

1679. III. 26. Leydában disputál. (RMK III, 3001.)

1680—1685. Sz.-udvarhelyen rector scholae. (Kis Ferenc: Sz.-udvarhelyi ref. koll. 23—24. és Benkő József: Transsilvania II. 296.)

1685-től Kolozson pap. Zoványi szerint: ezután Zabolán és 1691-től Fogarason. (NB. 1684-től Fogarason Rozgonyi Mihály a pap: Et 1958: 79.)

1694 körüli időtől Széken pap és 1698 körül esperes. (Szolnok-Doboka vm. Monogr. VI. 415.)

Ao. 1708. prima 7-br kezdődött és ultima 9-br terminálódott Cantorára (eml.) néhai Rozgonyi János Ur. (Rationarium nevezetű számadáskönyv a kolozsvári ekkl. levéltárban.)

1710 második felében meghal, valószínűleg november vége körül, bizonyosan pestisben.

1718. özvegye m. h. (Szabó-céh számadáskönyve az eltemetettekről).

A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtára egy olyan könyvét őrizte meg, amelyből sajátkezűleg bejegyzett jelszavát is megtudjuk: „Ex libris Johannes P. Roszgoni A. 1682. Udvarhelyini. Cui Kristus & in vita & in morte lucrum. mpr.” (B. 29. sz.)

Ugyanezt megtaláljuk egy másik, időjelzés nélküli könyvben is, megnevezvén a jelszó idézeti helyét is, írván: ... Cui Ctus & in vita & in morte lucrum. Phil.

1., vagyis Pál apostolnak a Filippibeliékhöz írott levele I. része 21. szakaszában, amely Károlyi Gáspár fordítása szerint: Mert énnékem mind életemben, mind halálomban nyereségem a Kristus. (Kvtári jel: R. 131.)

Tekintettel arra a körülményre, hogy csak e könyvtárban 13 könyve maradt meg mai napig, mutatja, hogy tekintélyes könyvtára lehetett, amelynek bejegyzéseit a dátumozatlan jegyzéseket leszámítva, érdemes felsorolnunk, mert ebből a beszerzések módjára és egyéb körülményeire található útmutatás:

Est Georgij Miskolci et fratrum Christianorum eius in thesis fide iunctorum 1643. 10 die Mensis Februarii in oppido Kezdi Vasarhely. — Post Cl. Georgii Miskolci Est Johannis S. Rozghoni. Emi ab ipsiis (!) electvs, Enyedini in synodo generali Anno 1646 Junij 4 die. flor. 1 Dn. 60. — Ex libris Johannis P. Rozgoni filiationis jure etc. (Könyvtári jel: Q. 62.)

Ex libris Johannis P. Rozgoni. Ab A. 1666. usui sum hos Parentis libros applicare utcuncque cepit &c. (M. 7.)

A. 1672. Ex libris Johannis P. Rozgoni. (Utána az ismert jelmondat.) (Q. 72.)

Ex libris Johannis P. Rozgoni Comparatus Trajecti ad Rhenum. A. 1677. 20. Julij. (P. 92.)

Est Johannis P. Rozgoni. Comparatus Lejdae 1678. 19. Augusti. Stif. 20 &c. (O. 196.)

Ex donatione Reverendi ac Eruditi Viri Johannis Hunyadi p. t. Ecclesiae Benedicensis Minister; est ex charis. suppelectibus Johan. P. Rozgoni 1684. 3 Augusti. (K. 97.)

Ex donatione Gni Dni Pauli Tolnai, possidet hunc libr. Johannes P; Rozgoni A. 1693. (O. 79.)

A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtára őrizte meg az alábbi bejegyzésű könyvet: Ex libris Michaelis T. Csepregi, amelyet Harlemben kapott ajándékul 1689. IX. 6-án, azután pedig Csepregi özvegyétől Sámsondi Máriától kapta Rozgoni P. János. 1709. III. 1-én. (Könyvtári jelzése: VIII. 221.)

Ugyanott egy másik könyvét is őrizték: Ex libris Johannis P. Rozgoni. Ebbe az ívrétű könyvbe valószínűleg 1710-ben bekövetkezett halála után írták be: T. Rozgoni János Ur almariamában ezeket találtuk: Könyveket in Folio (11 kötetet), in Octava (13 kötetet). Üres Palaczkok. (Könyvtári jelzése: O. 19.)

29. Georgius Tholnai satisfecit et ivit Enyedinum.

Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus.

1669—1670. praeceptor classis etymologicae. (Ref. kvártások számadáskönyve.) Évi járandósága: fl. 32.—

1679. VII. 8. Leyda. Georgius F. Tolnai teológiai tárgyú vitatkozása „De Fide & Sancta Patrum Agalliasai” tárgykörből: az I. rész Wittich Kristóf, a II. rész Le Moyne István professzor elnöklete alatt. A disputáló ajánlja 6 kolozsvári ref. egyház-gondnoknak, 3 kolozsvári, 1 radnóti papnak, 2 enyedi s 2 kolozsvári tanárnak, az utóbbiak között *testvérének*: Tolnai F. István teológiai professzornak. (RMK. III. 2990.)

Ez a Tolnai F. György — Zoványi lexikoncikkjei szerint — a kolozsvári és külföldi tanulmányai közti időben, 1671—72-ben rektor volt Zilahon; üdvözlő-verset írt Zilahi Jánoshoz. — Mh. Székelykocsárdon.

30. Petrus K. Vásárhelyi satisfecit, ductus ad pastorem, academias.

1669—1670. Vásárhelyi Peter az Rethoricus Praeceptorának negy Cantorra fl. 50. — Vásárhelyi Péterk Restantia Penzt, mellyel György Deák Uram adossa maradt volt fl. 6. (Nb. György deák azonos a megelőző gazdasági évbéli Üröghdi György kvártással!) ⁹ (Hosz Pál és Szathmári János 1669—70. évbéli ref. kvártások számadáskönyve. 15/B. lev.)

E. n. Petrus Vásárhelyi venit in aulam Splis Dionysii Bánfi, ad informationem Spectabilis pueri Georgii Bánfi, Splis Dni Dionysii Bánfi filii unci. (Tehát a gubernátorrá lett Bánfi Györgynek gyermekkori házitanítója volt.)

1676. X. 6. Utrechtben beiratkozik az egyetemre. (Segesvári L. 21.)

1679. I. 16. „Vasarhely Peter uramk, Nemeth Orszagbol megh jöven gratis taplalasara adattak eo kglmek fl. 12./.”

1679. V. 11. „Vasarhelyi Peter uramk Nemeth Orszagban valo menetelire conferalt az Ecclesia mellyet Tisz: Pataki uramk attam f. 50.” (Számadáskönyv 3/A. és 4/A. lev. Budai Mihály kurátornak bizonyosn utólagos elszámolása.)

- 1680—1693. Széken pap és esperes. M. h. 1693. XI. 19. (Szolnok-Doboka vm. monogr. VI, 414.)
31. Samuel Tholnai satisfecit.
 Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus.
 1669—1670. praeceptor classis rudimentariae. (Ref. quártások számadáskönyve.)
 Évi járandósága: 28.— fl.
 1683. VIII. 20-án Attam az Monostori Praedicatorok Tolnai Samuelnek salariumaba fl. 2. (Hosz és Uyfalusi quártások számad.)
 1683. XII. 21. Att. az monostori praed. Tolnai Sámuel urk fizete. fl. 6. (Hosz és Uyfalusi quártások számadáskönyve. 37/B.)
 32. Stephanus Totfalusi satisfecit, ductus ad pastorum.
 - Apáczai-album szerint: 1668-ban alumnus.
 33. Michael Sz. Györgyi satisfecit.
 A kollégiumban Rhédei Ferenc alumnusa. (Apáczai-album. 62.)
 34. Stephanus Halmagyi satisfecit, ductus ad rect. Kertsedin.
 (A Török által közölt névsorban tévesen írva Gyalaiensemnek!)
 - 1692-ben Jedden prédikátor. (Névkönyv 1903, LXXV. lap.)
 35. Georgius Retyi Discessit clam nec satisfecit.
 (Török közleményéből kimaradt!)
 36. Stephanus Szegedi Satisfecit, ductus ad Rect, Gyalaiensem.
 (Török közleményéből kimaradt!)
 - (Lásd még H. J.: Gyalui isk. régi mesterei. 4.)
 37. David Késmárki honeste valedixit.
 38. Stephanus Gyalai satisfecit.
 39. Clemens K. Vásárhelyi ductus ad rectoratum Hunyadinum.
 Apáczai-album szerint: 1668-ban Bánfi Dénes alumnusa.
 40. Stephanus Dobszai pro testimonio missus nunquam expect.
 Hihetőleg azonos vele a debreceni diák: Stephanus Dobszai. Testimonium non habens reiiicitur. 1671. (Thury E. II. 143.)
 41. Nicolaus Petri satisfecit, ductus ad rect. Gyalaiensem.
 42. Andreas Hoszszufalvi satisfecit, ductus ad pastorum Gyalain.
 I. névsor szerint: a falu neve: Mákoium.
 1669—1670. Hoszszufalusi András, praeceptor classis syntacticae. (Kolozsvári ref. egyházi számadáskönyvek.) Fizetése: 36.— fl.
 1688. Hoszszufalusi András Bethlenben pap. (Szoln.-Doboka vm. monogr. II. 185.)
 43. Michael Tatárlaki honeste abivit.
 44. Joannes Pesti satisfecit, ductus ad pastorum Sz. Peteriensem.
 1669. IV. 17. mint Teleki Mihály alumnusát húsvéti legatusként küldik udvarába. Uzdiszentpéterre. (OLT.)
 1669. V. 18. Kovásznai Péter levele Telekinének: „Dadai Uram zeredan oda indult volt, de az Utban megh betegedven, ... hanem en azzonyom az szoros alkalmatossággal praedicaltatek egi Pesti nevü deakunkkal a mult heten ... s tudakozam erköltseröl s tudományáról mind Tolnai Uramtól, ... Pataki deak volt, onnen Gyengiesi mestersegre vitték volt, s Pataki Uram ala jót volt ide be, hofi Ugian it telepedgiek is le praedikatorsagra valami keves idő mulva, ... most az edes anyaval vagion.” (OLT.)
 1670 körül Teleki Mihály udvari papja Uzdiszentpéteren.
 1679-ben Sárpatakon lekipásztor. (OLT.)
 45. Sen. Georgius Torjai satisfecit, ductus ad rect. Szigetinum.
 1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: Adatok a RMK. I. és II. kötetéhez. 9.) Alumnus Collegii.
 46. Stephanus Dalnaki satisfecit.
 1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: RMK. I. és II. kötetéhez.) Alumnus Collegii.
 47. Michael Dalnoki in patriam ivit.

48. Nicolaus Zabalai satisfecit, inhoneste discessit.
1692—1716-ig Zabalai Miklós Disznajón volt prédikátor. (Névkönyv, 1892. 4. lap.)
49. Andreas Harasztasi.
50. Joannes K. Vásárhelyi satisfecit, ductus ad rect. Colosiensem.
51. Franciscus Hunyadi satisfecit, ductus ad rect. Somlyoiensem.
1682. III. 11. Franciscus Banfi Hunyadi Ex civitate Hunyad Transylvanus Leydában iratkozott be az egyetemre; mint 25 éves, teológus (Archiv N. F. XVI. 217.)
1682. VIII. 19. Franciscus Banfi Vngarus Theol. Stud. Franekerában beiratkozik az egyetemre. (TT 1886: 797.)
1683. Franciscus Banfi Hunyadi Transylvano-Ungarus Franekerában vitatkozást tart. (RMK III. 3240.)
(Zoványi cikkeiben ezeket a peregrinációs adatokat mind az 1675—81 közt Debrecenben tanult Bánffihunyadi Ferencre vonatkoztatja, talán nem alaptalanul.)
52. Michael Hétüri.
(Hihetőleg száz nemzetiségű diák.)
53. Petrus Küküllővári ductus ad rectoriam Hunyadiensem.
1693—1699-ig Küküllővári Péter Szövérdén prédikátor. (Névkönyv. 1904. LII. lap.)
54. Michael Lasádi.
55. Michael Nádasdi honeste abivit.
56. Michael Barátosi.
1678. XI. 21. Barátosi Mihály Szászfülöpösön prédikátor. (SzNM. törzsgyűjt.)
57. Andreas Albisi satisfecit, ductus ad rect. Gyalainum.
(Lásd még H. J.: Gyalui isk. régi mesterei. 4.)
58. Ladislaus Vitkai satisfecit, et Siculiae partes revisit.
59. Michael J. Zilahi.
60. Georgius Tartzali.
61. Martinus Tallyai honeste discessit.
62. Georgius Uzoni honeste abivit.
63. Martinus Szt. Péteri.
64. Georgius Várallyai.
65. Michael Sz. Simoni satisfecit et rector Desiensis factus.
Sz. Simoni Mihály. Teleki Mihály alumnusa. (Apáczai-album. 56.)
Lásd még: H. J.: A dési isk. igazgatói.
1710. Szentsimoni Mihály Nagyernyén scholamester. (Névkönyv, 1897. 24. lap.)
1713—1714. Sóváraddon pap Szentsimoni Mihály. (Névkönyv, 1905, LII. lap.)
66. Ambrosius Lippai satisfecit.
67. Ladislaus Csabai satisfecit, ductus ad rect. K. Vásárhely.
68. Joannes Szendi satisfecit, ductus ad rect. Szekinum.
69. Michael Enyedi satisfecit et in locum D. Szendi, Szekin, ductus.
Apáczai-album szerint: 1670-ben alumnus.
1690-től Búzában pap. (Szoln.-Dob. vm. monogr. II. 313.)
1709—1716. Nagyenyedi Mihály Magyardécsén pap és esperes. (Szoln.-Doboka vm. monogr. II. 557.)
Ugyanőt Melegföldváron 1709—1724-ig úgy említik mint papot és esperest. (Szoln.-Doboka vm. Monogr. V., 160. — Vajon melyik volt a tulajdonképpeni állomáshelye, nem tudhatom, de valószínű, hogy egyik helyen netalán csak mint vizsgálatot tartó esperes neve van a jegyzőkönyvbe bejegyezve.)
70. Thomas Veszsződi.
(Valószínűleg száz nemzetségi diák.)
71. Joannes Szathmári satisfecit et profectus Albam.
A menekült sárospataki kollégium gyulafehérvári állomáshelyén: Johannes Szathmári 1672. die 21. Octobris. Seniore Daniele Diószegi. Praeceptor Ducimen(!)-tariae. Ascendit Academiis tandem Pastor factus. (Et. 1958. 77.)

1673. V. 28. mint fehérvári diák „Johannes Szathmári Coll. Civ.” Bornemisza Zsuzsánna özv. Szentpáli Jánosné, I. Apafi Mihály fejedelem sógornője temetési kártájára verset szerzett. (Kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában őrzött kárta szerint.)

1678. XI. 16. Utrechtben üdvözlő verset ír (RMK III. 2940.)

1680. II. 21. Leydaban beiratkozik, 27 éves teológus. (Archiv. N. F. XVI. 216.)

1680. IV. Franekerában beiratkozik. (TT 1886: 797.)

1680-ban Franekerában disputál. (RMK III. 3039.)

Zoványi szerint: 1686. nov.-tól rektor Nagybányán. (E rektort azonban inkább Szathmári Pap Jánosnak tarthatnók.) 1688-tól Zilahon pap kb. 1699-ig; 1710 táján Ecseden pap.

72. Franciscus Kassai satisfecit.

73. Michael Kajatai satisfecit, defunctus.

(Valószínűleg tollhiba Kajántai helyett!)

74. Joannes Székelyhidi satisfecit et pro tempore rector Desien.

Székely-Hidi János. 1670. V. 1-től Rhédey Ferenc, 1672. V.-tól Bánffy Dénes alumnusa. (Apáczai Album, 55, 62.)

1690. I. 14-én Paniton pap. (GenFüz 2908. 104—6.)

1690. I. 14. Székely Hidi János Paniton prédikátor (Kolozsvári ref. koll. RMK I. 43. sz. jelzéssel Czeglédi I.: Dagon ledülése c. könyvben, bejegyezve.) A bejegyzés Venter Mátyás lekipasztortól származik, mint aki Mátyás nevű fiának keresztelőjére egyik keresztapjául hívta meg Székelyhidit.

75. Paulus Tunyogi pedagogium salutavit in Silvianiam.

Apáczai-album szerint 1670-ben alumnus.

76. Andreas R. Szombati ivit Enyedinum.

77. Michael Alesius satisfecit et profectus in Coronam.

Vlsz. a híres brassói Alesi (Olescher)-család tagja.

Ugyane családnévet viselte a kolozsvári születésű Alesius Dénes (sz. 1525. † 1577.) kolozsi, majd százfenesi magyar evang. pap, gyalui esperes, püspök is, kinek eredeti nevét Bod Péter Molnár, esetleg Igaz alakban kísérelte meg helyreállítani, jegyzetben azonban megjegyzi, hogy újabban előkerült irat Madár Dénes néven nevezi meg. (Smirnai-Szent Polikárpus. 14—15.)

78. Joannes Barothi satisfecit.

79. Thomas Tantsi satisfecit.

80. Franciscus Váradi satisfecit et ministerium Pokaen. subivit.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

1687. körül Magyarregénben pap. (Névkönyv. 1893. 3.)

81. Stephanus Ajtai.

82. Martinus Türkösi.

83. Paulus Szoboszlai satisfecit, ductus ad rector. Tétsinum.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: RMK. I. és II. kötetéhez. 9.) Alumn. Collegii.

84. Joannes Mádi satisfecit, ductus ad rect. Samosujvár Némethi.

85. Joannes Halászi rectoriam subivit.

86. Samuel Udvarhelyi profectus Albam.

A menekült sárospataki kollégium gyulafehérvári állomáshelyén: Samuel P. Udvarhelyi Anno 1672. Die 2. Martii. Venit Koborinum ad erigendam scholam. (Et. 1958.)

87. Stephanus Peretseni solvit et ductus ad rector. Husztiensem.

88. Samuel P. Zoványi solvit et ductus ad rector. Desienssem.

Zoványi P. Sámuel Teleki Mihály alumnusa. (Apáczai-album. 56.)

1678. II. 5. Teleki postálkodásának diáriuma szerint: „Jeött Zovanyi Samuel ur[am] az Desi Schola mester.”

1680. V. 1-én Samuel P. Zoványi Ung. 26. éves a leydai egyetemre beiratkozik. (Archiv N. F. XVI. 216.)

1680. Leydában ifj. Kovásznai Péter akadémikus emlékére gyászverset ír. (RMK III, 1051.)
1681. III. 12-én Leydában Köleséri Sámuel disputációját verssel köszönti. (RMK III, 3119.)
1682. VIII. 23-án Samuel P. Zoványi Franekerában beiratkozik. (TT 1886. 797.) (Lásd még H. J.: A dési iskola igazgatói.)
89. Michael Kisfalusi solvit et ductus ad rect. Uzoniensem.
90. Petrus Várallyai Várallyai est que profectus Albam. (sic!)
- Sárospatakról Gyulafehérvárra menekült kollégium diáknévsorában: Petrus G. Warallyai subscripsit Anno 1672. die 21. Octobris. Albae Transylvanorum Sacrae Poeseos et Oratoriae Praeceptor tandemque Senior laudatissimus, ducitur ad Rectoratum R. Szombathinum ibique placide exanimatus est. (Et 1958. 77.)
91. Stephanus P. Miskoltzi satisfecit et honeste discessit.
- A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában őrzött könyv bejegyzése szerint: Est Stephani Miskolczi. Emtus Flo. 1. denar 50. — Ex libris Stephani Nyiri mp. paratus 1677. 28. 7bris. — Est Martini Miskolci P. B. Hunyadiensis. (Könyvtári jelzése: Q. 52.) — Nem lehetetlen, hogy e két Miskolczi nevezetű férfiúnak volt valamelyes köze egymáshoz, jóllehet Márton aligha volt a kolozsvári iskola növendéke, mint Nyiri István.
92. Nicolaus K. Helmetzi satisfecit, ductus Somlyainum.
1676. IX. 9-én Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára, mint Al. Coll. verset szerzett. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez.)
93. Stephanus Debreczeni satisfecit.
- 1679-ben Magyarrégenben, 1684—1685-ben Koronkán prédikátor. (Névkönyv 1903. XXV. lap.)
94. Martinus N. Győri satisfecit, ductus ad pastoriám Torjaiensem.
95. Samuel Pathai solvit, profectus Albam indeque Acad. salut.
- Sárospatakról Gyulafehérvárra menekült kollégium diáknévsora szerint Samuel Pathay Anno 1673. Die 16. 8-bris. Albae Transylvanorum Syntaxeos Praeceptor. Postea a Generosa Domina Gregor Gilányi in Academiis promotus, tandem ex Belgio Redux Pastor Ecclesiae Husztiensis (laudabilis.) (Et 1958.)
1680. V. 1. Samuel Pathai Ung. 26. T. Leydában beiratkozott. (Archiv N. F. XVI. 216.)
1680. verset írt az elhunyt ifj. Kovásznai Péter akadémikus emlékére. (RMK III, 3051.) Leyda.
96. Senior. Georgius P. Szendrei solvit, ductus ad rector. Szigetiensem.
- (Töröknél tévesen Szentendreinek nyomtatva!)
97. Michael Szeki satisfecit.
- 1679—1687. Széki Mihály Bálványosváraán lelkipásztor és esperes. (Szolnok-Doboka vm. Monogr. II. 127.)
98. Martinus Uzoni satisfecit, ivit Enyedinum.
99. Andreas Ekemezei satisfecit.
100. Michael Brullyai solvit.
101. Joannes Coronensis satisfecit.
- (Az utóbbi három ifjú százsz nemzetiségű.)
102. Petrus Caurai satisfecit, Albam profectus.
- Sárospatakról menekült kollégium Gyulafehérváron: Petrus Kausai Hungarus Anno Domini 1673 die 16. 8-bris. Pastor in Barovia factus est. (Et 1958: 79.)
103. Samuel P. Jenei satisfecit, discessit sed rediuit.
104. Petrus Zalányi solvit, ductus ad Pastoriám Szenyeyin.
105. Georgius P. Miklósi satisfecit.
- Valószínűleg azonos Szentmiklósi György 1686. évbéli kővári prédikátorral. (Almási Sámuel esperes 1867. évi gyűjtése, Dadai István által rendelkezésemre bocsátott adat.)
- Ugyancsak Szentmiklósi György nevű papot találunk 1699-ben Ormányban és 1719—1723-ban Désaknán. (Szoln.-Doboka vm. monogr. III. 239. és V. 306.)
106. Stephanus Szilágyi satisfecit et profectus Enyedinum.

107. Michael Türi.

108. Joannes Kolosvári satisfecit, ivit ad rector. Devaien.

109. Stephanus Bányai abivit.

1676. IX. 9-én Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára mint Al. Col. verset írt. (H. J.: RMK I. és II. kötetéhez.)

110. Georgius Zalányi satisfecit, ductus Colosinum.

111. Daniel P. Peleskei satisfecit, cancellista factus.

112. Joannes P. Veresmarti satisfecit.

113. Joannes V. Belényesi satisfecit, ductus ad rect. Kővárin.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára mint Al. Coll. és p. t. praec. Orat. verset szerzett. (H. J. Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

114. Dániel P. Várallyai satisfecit, ivit Enyedinum.

1676. IX. 23. Teleki Mihály udvari postálkodásának diáriuma szerint: „Kisertuk be az Urfiat eö kglmet az Enyedi Scholaba[n].”

1677. II. 11. „Estvere Enyedre, holot allitotak Praeceptor[nak] Varallyai Urat” Teleki Jankó mellé. (Uo.)

1678. II. 22. „Attak Varallyai ur[na]k az Praeceptor[na]k fertaly hejan ket sing Brassait ajandekon avatottat.” (Uo.)

1678. II. 2. „Ment el Varallyai ur[am] Colosvarra.” (Uo.)

1678. II. 6. „Jeott meg Varallyai ur[am] Colosvarrol.” (Uo.)

1680. V. 23. Leyda: Daniel Varallyai Ung. 25. T. az egyetemre beiratkozott. (Archiv N. F. XVI. 216.)

1680. Leyda. ifj. Kovásznai Péter emlékére verset írt. (RMK 3051.)

1681. III. Leydaban disputál. (RMK III, 3126.)

Várallyai Dániel dévai, szászvárosi, majd romániai pap. † 1706. Romániában. Felesége Tofaeus püspöknek Krisztina nevű leánya. (Mike Sándor: Collectio Genealogicae Nobilitatis Transsylvaniae. B. 2. — az ENM kéziratárában — és Koncz József: Tofeus Mihály, kny. az EPrK.-ból.) Zoványi szent Apafi udvari papja is volt.

115. Stephanus Gyimati satisfecit, profectus Albam.

Apáczai-album szerint 1670-ben alumnus.

A sárospataki kollégium studiosusainak névsora szerint: 1669. Stephanus Gyimati. 4. Octobris. Praecept. poeseos. Rector Vizaknensis in Transylv., tandem Pastor Trans Danub. et in Barovia. Nunc Senior Tractus Papensis. Obiit A. 1730. (Et. 1945. 102.)

Úgy látszik, hogy időközben Kolozsvárra távozott, de azután, hogy a pataki kollégium Erdélybe menekült, visszatérhetett anyaiskolájába.

A továbbiak során is volt része üldöztetésben — talán saját egyháza részéről is. A baranyai püspöki tisztelet — több évi üresség-létben után, 1699—1705 közt — ő töltötte be utoljára (Et 1945: 94.). Lektorom, Esze Tamás arra figyelmeztet, hogy roppant nehézségeket leküzdve szervezte újjá Baranya kulturális életét.

Íróink között is számon kell tartanunk! Erre Mokos Gyula — Szinnyei József munkáját bírálva — már régen figyelmeztetett (Íróink életéhez. Bp., 1907. 28. „Önéletírása unokájának a másolatában megvan a Múzeum levéltárában.”); de hiába: újabb összefoglalások, sőt még Zoványi lexikoncikkjei sem vesznek tudomást Gyimatiról mint íróról.

116. Michael Szemerjai satisfecit, profectus Albam.

Sárospatakról Gyulafehérvárra menekült kollégiumban: Michael Szemerei Anno 1673. Etiam hic factus Transfuga. (Et 1658. 78.)

117. Joannes K. Helmecei sutorem se reddidit.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára mint Al. Col. és Praec. Etym. verset szerzett. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

1679. bibliothecarius. (Könyvtári katalógusok bejegyzései.)

118. Joannes Patai.

119. Palus Göntzi satisfecit, profectus Debrecinum.

Debreceni diákok névsorában: Paulus Gönczi. Receptus anno 1676. die 28. Cocus laudabilis. Etymologistarum, syntaxistarum et poetarum solertissimus praceptor et contrascriba diligentissimus. Rector Liskaiensis. (Thury E. II. 150.)

120. Michael Galambodi satisfecit.
1699—1710. Vaján lelkész. (Névkönyv 1903. LXVI. lap.)
1708 (?) szentbenedeki lelkész beszolgál Cserefalvára. (Névkönyv 1905. IV. lap.)
121. Joannes Ekemezei satisfecit, ablegatus est.
(Szász nemzetiségű diák.)
122. Stephanus Hovattói satisfecit, Albam profectus.
I. névsorban „Albam profectus” helyett „Paedagogiam ductus”.
1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára mint Alumnus Collegii verset írt. (H. J.: Adatok RMK I. és II. kötetéhez. 9.)
(Az I. sz. diáknévsornak van igaza, minthogy a gyulafehérvári kollégiumban neve egyáltalán nem fordul elő.)
123. Adamus Kolosvari satisfecit, Albam profectus.
A Gyulafehérvárra menekült sárospataki kollégium tanulóinak névsorában: Adamus Kolosvari Anno 1673. die 7. Junii. (Et 1958: 78.)
124. Stephanus Küküllővári satisfecit.
125. Stephanus B. Zilahi subscripsit, migravit.
Itt a „migravit”, vagyis átköltözött megjelölés mellől hiányzik az irány megnevezése, éppen ezért átfésülve az egész diáknévsort, abban csakis az enyedi kollégiumba átiratkozott alumnusokkal összefüggésben találtam meg, mégpedig számos előfordulásban, ennek az igének az alkalmazását, ennél fogva e diákról is feltételezhető, hogy hazai tanulását szülőföldjén: a zilahi partikulában kezdve, Kolozsvárt folytatta, majd pedig Enyeden fejezte be.
1678 májusában az utrechti egyetem anyakönyvében találjuk Szilágyi Zilahi István nevét bejegyezve (Segesvári L. 22.)
1679. III. 15. a leydai akadémiaira iratkozott be mint „Stephanus Silvanus Zilahi Ung. (Annorum) 28 T(theologiae studiosus).” (Archiv. N. F. XVI, 216.)
Zoványiól idézzük, hogy még mint enyedi diák részt vett a Nadányi professzor elleni diáklázadásban. Azt is ő sorolja fel, hogy hollandiai peregrinációja idején az 1678—79. években három vitatkozást tartott s egy gyászverset írt. Hazatérve, előbb Kemény Jánosné Teleki Annának lett nagysajói udvari papja, azután pedig marosvásárhelyi prédikátor. (Zoványi cikkeiben, bár nem tud Zilahinak kolozsvári tanulásától, ez azonban nem gyöngítheti azonosításunkat.)
1695- és 1696-ban is marosvásárhelyi pap. (Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. koll. tört. 103, 105.)
„A coccejanismus története” c. munkájában (Bp., 1890. 137.) Zoványi e haladó szellemi mozgalom magyar képviselői közé sorolja Zilahi Istvánt említett külföldi disputációi alapján.
126. Samuel Décsei satisfecit, ductus ad rect. Zoványiensem.
127. Sámuel Gyalai discessit.
128. Andreas Csernatonii satisfecit.
129. Stephanus Zabalai satisfecit.
1678. Zabolai István nemességet nyer. Kihirdetve: 1678. V. 3. Dés. (Szoln.-Doboka vm. Monogr. V. 352.) Felőrön prédikátor.
1683-ban Melegföldváron lelképásztor. (Uo. V. 160.)
1688-ban Málomban pap. (Uo. V. 118.)
1701-ben Sajószentandrásan lelképásztor. (Szoln.-Doboka vm. Monogr. VI. 42.)
130. Stephanus Tarczali satisfecit, valedixit.
131. Georgius Ujhellyi satisfecit, ductus Székinum.
A kollégiumi névsor azonban, úgy látszik, téved a széki egyházmegye megnevezése helyett, minthogy Kádár József: Szoln.-Dob. vm. neveléstört. szerint: Ujhellyi György 1686-ban Szinyén volt pap-tanító. (536. lap.) Ugyancsak 1686-ban Szinyén nevezi meg Szolnok-Doboka vm. monográfiája is. (VI. 463.)
- 131/a. Publicus: Johannes Pap. Nob.
1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

(Azonos lévén Szathmári Pap Jánossal, lásd tehát e kötetben az ugyanilyen című cikket!)

131/b. *Publicus*: Samuel Némethi. Nob.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára üdvözlő verset szerzett. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.) (Azonos lévén Szathmár-Némethi Sámuellel, lásd tehát e kötetben a róla írott cikket!)

131/c. *Publicus*: Nicoalus Keczer. Nob.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára üdvözlő verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

Valószínűleg Keczer Menyhért felső-magyarországi bujdosó, konstantinápolyi követ fia, akit Teleki Mihály vehetett gondjaiba. Ezt következtethetjük Keczernek 1677. május 6-án Konstantinápolyból Telekihez intézett levelének következő szavaiból: „tovább is ajánlom az Kegyelmed ajánlott grátiájában s patrocíniumjában cselédeimet mind az aprókkal együtt, hadd dicsekedjem, nemcsak jelenlétemben, sőt inkább idegen helyben való létemben is szokott úri jóakarátját mutatta Kegyelmed, legkiváltképpen jó oltalmával, mivel ott az országnak az szélin vagyok és igen rossz emberek közé vetett volt az Úr Isten azelőtt. Az Úr Isten éltetvén és visszavivén, igyekezem Kegyelmednek mint uramnak megszolgálnom.” (Teleki Mihály levelezése. VII. 362.)

131/d. *Publicus*: Stephanus Istvádi. Nob.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna Epithalamiumára üdvözlő verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

1654. XII. 12-én Régeni Asztalos János jegyzőkönyvében feljegyezte, hogy „Istvádi Ur csináltatott az fiaynak az scholához 3 három nuzolyat, megenten egy kar szeket”. (E jegyzőkönyvet az ENM levéltárában használtam.)

Ez az ifjú egyike lehetett a most említett fiúknak, apja pedig az 1670. VI. 4-én 64 esztendő korában elhunyt kolozsvári nemes Istvádi Bálint tekintélyes és vagyonos polgárember és egyházi kurátor. (Selyemre festett címere a Farkas utcai templomban; közli Sándor Imre: Kolozsvár címeres emlékei c. munkájában is az 55–56. lapon.)

De azonos azzal az Istvádi Istvánnal is, akit velencei útja alkalmára Bethlen Miklós magához fogadott inasként az 1665. évben. Amde ez az ifjú rendetlen kicsapongásával csak kellemetlenséget zúdított mind a maga, mind Bethlen fejére, ami miatt ura annyira dühre gerjedt, hogy törével át akarta szúrni, ha Rettegí István nevű másik szolgálja le nem fogta volna. (Bethlen Miklós önéletrása. Bp. 1955. I. 210.) — Valószínű, hogy Istvádi a fent jelzett vers írásának idejére már elvégezte az iskolát, minthogy a kor szerint is eléggé nagy időköz van az egyes események között.

131/e. *Publicus*: Petrus Kovásznai.

Néhai Kovásznai Péter püspöknek, Teleki Mihály komájának fia, aki belgiumi bujdosása közben Leydában 1680-ban elhunyt. (RMK III. 3051.) — A kiváló apáról már írtam: Adattár II. 149–58.

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

131/f. *Publicus*: Georgius Szepesi.

Valószínűleg Szepesi Pál felső-magyarországi bujdosó fia. Bizonyos, hogy családja is benn van Erdélyben, mégpedig éppen Kolozsvárt, mint ahogyan Teleki Mihályhoz 1676. január 20-án Ebesfalváról intézett levelében írja: „én már ma Kolozsvárra szállott cselédim megtekintésére megyek, ... én talán csak két nap sem lehetek szegény cselédim közt, kik is mint legyenek, csak Isten tudja.” (Teleki Mihály levelezése. VII. 149–150.) Még korábban, vagyis 1672. november 5-én Szilágysomlyóról írja: „Az asszonnak, ... nagy böcsülettel való alázatos szolgálatomat ajánlom szegény édes bujdosó feleségemmel együtt, és ott levő beteges fiunkat ő kegyelme édes oltalmában és gratiájában alázatosan ajánlom.” (Uo. VII. 397.)

1676. IX. 9. Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára verset írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9.)

131/g. *Publicus*: Caspar Serédi.

1676. IX. 9-én Apafi Miklós és Teleki Anna epithalamiumára 4 soros magyar nyelvű MESE MESE-t írt. (H. J.: Adatok a RMK I. és II. kötetéhez. 9. és ItK 1962:

131/h. *Publicus*: nagyváradai Várad Zsigmond.

Tanult a kolozsvári ref. kollégiumban. Majd Doboka és Belső-Szolnok vármegyék főbírája. M. h. 1729. XI. 21-én 63 éves korában. (Verestói György: Holtakkal való barátság. Kolozsvár, 1783. lap.)

487.) Ez az ifjú különben azonos a későbbi szendrői várkapitánnyal.

131/i. *Publicus*: bálványosváraljai Székely Zsigmond.

Tótfalusi Kis Miklós *Mentségé*-ben (Kolozsvár, 1902. 20. 1.) tudunkra adja, hogy apósának: „Székely András Uramnak Tsepregi [Turkovics Mihály] Uram Paedagogusa volt a' fiával, és mind promotiojára, mind [az akadémiákról való] lejövelete után több hasznot vött Székely András keresményéből én nálamnál. [Szathmár-]Némethi [Sámuel] Uram is elég hasznát vötte életében.”

131/j. *Alumnus* (?): Ibrahim Müteferrika.

Kós Károlynak 85-ik születésnapjára tisztelőitől kiadott könyvében (Hármas könyv. Bukarest, 1969. 49—58.) az e címben megnevezett férfiúról találtam egy minket is érdeklő, 1918-ban Konstantinápolyban írott cikkét. Ebből megtudjuk, hogy Ibrahim müteferrika — saját bevallása szerint — 1692-ben 18 éves korában került török fogságba. Születésének helye Kolozsvár, vallása kálvinista, s mint ilyen a református kollégium teológus diákja volt. A fogságban tapasztalt kegyetlen bánásmódtól szabadulandó, átállott az izlám-hitre, majd tehetségével és szorgalmával Damad Ibrahim pasa nagyvezér pártfogásába küzdötte fel magát, s így történhetett, hogy a vendégjogot nyert Rákóczi Ferenc mellé a padisah parancsára tolmácsul rendeltetett. Erről az Ibrahim efendiről Mikes Kelemen is (Törökországi levelei. Pest, 1861. II, 65, 71, 104. és Thaly Kálmán: II. Rákóczy Ferencz fejedelem emlékiratai. Bp., 1872, 321.) megemlékezett. Soraiból külön is hangsúlyozzuk a fejedelemnek halála előtt Ali pasa fővezérhez intézett búcsúlevelét, amelyben a szultán kegyelmébe ajánlja a melléje beosztott török tisztségviselőket, „de kiváltképpen Ibrahim hív tolmácsomat”. E hosszas szolgálata mellett különben a török művelődés érdekében tett igen fontos teljesítménye volt, hogy sok nehézség leküzdése után magánlakásán felállította a nagyvezérnek és későbbben a svájci De Sausure Cézárnak, a konstantinápolyi angol követ titkárának támogatásával az első török könyvnyomdát, amelynek nagy ritkaságú, mintegy jó húsz kötetnyi termékét maga Kós Károly is látta.

Az OSzK 1968-ban megszerezte egyik 1730-ban nyomtatott kiadványát, amely Egyiptom történetét tárgyalja. (MKvSzle 1969: 418.)

A most előrebocsátottak után meg kell állapítanunk, hogy az eredeti nevén nem is ismert kolozsvári diáknak a nagytudományú Szathmár-Némethi Sámuel tanítványának kellett lennie; emellett azután arra is fontos felfigyelnünk, hogy az 1690—92. években nyomdája felállításának előkészületeivel bajlódó Tótfalusi Kis Miklós törekvéseit bizonyosan megértéssel szemlélte, sőt azt is fel merem tételezni, hogy a legelső rendben szegődöttetett discipulusok egyike is ő lehetett, mert hiszen a nyomda létesítésének gondolatát, nemkülönben a megvalósításért folytatott küzdelmeiben tanúsított akaraterőt és szívós kitartást a minden újjátástól irtózkodó második hazájában csakis egykori mesterétől vagy legalábbis példányképétől tanulva, válthatta valóra.

131/k. *Publicus*. Bánfi György.

Bánfi Dénes tanácsúr, Kolozs megyei főispán, kolozsvári várkapitány fia.

131/l. *Publicus*. Teleki János,

Teleki Mihály kővári főkapitány, tanácsúr fia, aki itt csak a gimnázialis osztályokat járta, míg nem a felsőbb évfolyamokban az enyedi kollégiumban tanult tovább. (Mindkét ifjúra vonatkozó forrást lásd az Adattár III. kötetének „Teleki Jankó könyvtárocskája” c. cikkében.)